

POLITIKAI TÖRÉSVONALAK A MAGYAR TÁRSADALOMBAN A 2014-ES ORSZÁGGYÜLÉSI VÁLASZTÁSOK ALAPJÁN

BEVEZETÉS

A 2010-es országgyűlési választásokat követően a Fidesz–KDNP mellett két középpárt (MSZP és Jobbik) és egy kispárt (LMP) alkotta az országgyűlést. A jelenlegi kormánypártok támogatásával 2011. december 23-án fogadta el a parlament a CCIII. törvényt az országgyűlési képviselők választásáról, valamint 2013-ban a XXXVI. törvényt a választási eljárásról. 2014-től már az új keretfeltételekkel szavaztunk, és a választókerületek átrajzolásával a voksolásoknak konkrét térbeli vonatkozásai is voltak. Ebből kifolyólag aktuális Magyarország politikai törésvonalainak választási földrajzi vizsgálata.

A szakcikk célja megvizsgálni azt, hogy milyen társadalmi és politikai törésvonalak találhatók a magyar társadalomban a 2014-es országgyűlési választások eredményeinek tükrében. Mindezt két kutatási kérdésen keresztül elemzem. Egyrészt arra keresem a választ, hogy milyen főbb politikai-társadalmi törésvonalak találhatók Magyarországon a 2014-es országgyűlési választások tükrében, másrészt a politikai törésvonalaknak milyen földrajzi jellemzői vannak.

A tanulmányban a kutatási kérdéseket alapvetően statisztikai, kvantitatív módszerekkel próbálom megválaszolni. Választókerületi és települési szinten aggregált 2014-es listás szavazatarányokat, valamint a 2011-es népszámlálási adatokat használok társadalomföldrajzi és politikai jellemzők közötti összefüggések jellemzésére.

A TÖRÉSVONALAK ELMÉLETI KERETEI ÉS A VÁLASZTÁSI FÖLDRAJZ

Az állampolgárok döntéseinek és a pártok választási stratégiáinak több magyarázata lehetséges, amiket elméleti modellekkel próbálnak magyarázni a társadalomkutatók (Sen 2003). A pártszimpátiák vizsgálatában kulcsfogalom a pártidentifikáció. Ez a fogalom azt jelenti, hogy a választó valamely párt irányába erős politikai lojalitást érez, ami abban csúcsosodik ki, hogy a választó több voksoláson is ugyanazt a pártot vagy jelöltet támogatja. A pártidentifikációt magyarázó szerteágazó elméleti keretből a kutatáshoz kapcsolódóan két fő modellt célszerű megemlíteni. Az egyik a pszichológiai alapokra támaszkodó michigani pártidentitás-modell és a szociológiai megközelítésű politikai-társadalmi törésvonalak elmélete (Enyedi és Körösenyi 2004).

A primer csoport-hovatartozást hangsúlyozó michigani pártidentitás-modell szerint a választó személyes identitásába ágyazva jelenik meg a pártpreferencia. Ez azt feltételezi, hogy a szűkebb csoport-hovatartozás, kiemelten a család hatása döntő szerepet játszik a politikai véleményformálásban (Enyedi és Körösenyi 2004). Ez kétségkívül logikailag megalapozott megállapítás, de a modell a másodlagos csoporttudatot jelentéktelennek ítéli, holott a lakóhely, az iskolázottság, a társadalmi státusz és az etnikai diverzitás szintén befolyásolja a választók döntését (Kovacs and Dingsdale 1998, Kovács 2000, Hegedűs 2007). A szociológiai és a választási földrajzi megközelítésekben ezek a tényezők nagyobb hangsúlyt kapnak.

¹ **Vida György:** Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék
6722 Szeged, Egyetem u. 2-6.
E-mail: vidagyorgy.vida@gmail.com

Lipset és Rokkan (1967) szerint a pártválasztást főként a nagy politikai- társadalmi törésvonalak és ezek mentén kialakuló mobilizáció határozzák meg. Szerintük az osztályhelyzet, az etnikai és felekezeti hovatartozás is döntő befolyással bír a pártszimpátiára. Álláspontom szerint mindkét megközelítés megállja a helyét, de célszerű megemlíteni, hogy figyelmen kívül hagyják a globalizáció társadalmi hatásait, a telekommunikációs eszközök térnyerését és a hagyományos kapcsolatok nivellálódását (Bayer 2000, Bajomi és Bayer 2005). A társadalomkutatók közül többen is megállapították, hogy az internet és az információs társadalom korában folyamatosan csökken az osztályszavazatnak az aránya (Warf 2011, Quinton and Webster 2011).

Emellett a klasszikus Lipset–Rokkan féle törésvonal elmélet is elsősorban az ipari társadalmakat jellemezték. A globalizáció, valamint az információs társadalom kialakulása ezeket az ellentéteket csökkentették, módosították. Nyugaton az 1980-as évekre megjelent a materiális–posztmateriális törésvonal is. Ezen tengely mentén alakultak ki a zöld pártok, valamint a szélsőjobboldali tömörülések (Szabó 2013). Ebből kifolyólag a társadalom globalizálódásának korában célszerű új megközelítésekkel is vizsgálni a pártszimpátiát és ebben a hálózati kapcsolatokra helyezni a hangsúlyt (Angelusz és Tardos 2011).

A pártválasztást meghatározó hagyományos elméleti modellekről az is elmondható, hogy főként amerikai és nyugat-európai mintákon alapulnak, ezért a poszt-kommunista országok társadalom-szerkezetére csak részben alkalmazhatóak. Egyrészt a kommunista múlt hatásai miatt, például fontos törésvonal a választók viszonyulása a rendszerváltozást követő demokratikus átmenethez, illetve a SLIP (standardizálás, liberalizáció, intézményépítés, privatizáció) folyamatához (Birch et al. 2002, Csaba 2006). Másrészt az 1989-et követő gyors, gyökeres választási reformokat nem előzte meg egy folyamatos, politikai értelemben vett kulturális társadalmi fejlődés. Ebből adódóan bizonyos idő kellett ahhoz, hogy politikailag szocializálódjanak a magyar választók, ami bizonyos területeken stabil, máshol instabil pártválasztási mintázatot mutatott (Kovács 2000).

A politológia, pszichológia és szociológia mellett a társadalmi törésvonalakkal és ennek térbeli sajátosságaival a választási földrajz is foglalkozik. A választási földrajz mélyrehatóan négy főbb témakört vizsgált az elmúlt évtizedekben (Leib and Quinton 2011). Az 1950-es évektől népszerű volt a geográfusok és a társadalomtudósok körében, hogy választási tanulmányokat készítettek és manapság is a legtöbb publikáció ilyen jellegű. Ezekben a tudományos munkákban részletesen elemezték a választási eredmények térbeliségét, és az erre ható tényezőket, mint például a jövedelmi, iskolázottsági helyzet, vagy faji hovatartozás. Az utóbbi időben a geográfusok kiemelt figyelmet fordítottak a pártok népszerűségének regionális polarizálódásra, a város-vidék ellentét, a részvétel és a gazdasági helyzet kapcsolatára, valamint a migráció hatására. (Leib and Quinton 2011).

Sokszor a törésvonalak térbeli sajátosságai a lépték megváltoztatásával módosulnak, átalakulnak. Warf (2011) a 2008-as amerikai elnökválasztás adatait elemezve foglalkozik a vallás, osztály és etnikum szerepével. Publikációjában megdönti azt az általános sztereotípiát, hogy a szegényebb munkások demokraták, míg a gazdagabb térségek republikánusok. A területi eredmények tükrében rámutatott, hogy Obama a jövedelmileg magasabb státuszú térségekben volt népszerűbb. Továbbá megjegyezte azt is, hogy az etnikai és vallási hovatartozás szerepe hangsúlyosabb volt a pártválasztásban (Warf 2011).

A földrajzi különbségek mellett többször a módszertan is befolyásolja az eredményeket. Shin és Angew (2011) milánói kutatásai arra tapintottak rá, hogy a mutatók globális korrelációjával és a regressziójával szemben a területi autókorreláció és a földrajzilag súlyozott regresszió eredményei is térben eltérő eredményeket hozhatnak. Ennek okait a választói viselkedést meghatározó, - az eddig említett elméleti modelleken túlmutató-összetett tényezőkben találhatjuk meg. Egyebek között ilyen lehet a térségek történeti és

társadalmi fejlődése, a helyi elit befolyása, az új és régi lakók közötti konfliktusok megnyilvánulásai (Shin and Agnew 2011).

Összességében a pártszimpátiát meghatározó tényezők szerteágazók, valamint időben és térben is folyamatosan változnak. A klasszikus pszichológiai és szociológiai modellek mellett célszerű felismerni, hogy napjainkban az új megközelítések szerepe is nő. A témakör részletes vizsgálatában a választási földrajz kiemelt szerepet kap, hiszen a társadalmi törésvonalak általános összefüggései mellett annak térbeli jellegzetességei is kulcsfontosságúak a választói magatartás megértésében.

MÓDSZERTAN

Az elméleti keretből levezetett kutatási kérdéseim megválaszolásához alapvetően kvantitatív módszereket alkalmaztam. A 2014-es országgyűlési választások eredményeinek adatbázisaiból a választókerületi és települési szintre aggregált eredményeket használtam. Az értékek leíró statisztikája az alapvető összefüggések, és térbeli sajátosságok feltárásához nyújtott segítséget.

A leíró statisztikából levont következtetéseket követően a város-vidék ellentét jelenségét az eltérő településméret szerint kiszámított választási eredményekkel lehetett kimutatni. A további társadalmi törésvonalak felderítéséhez és mértékének meghatározásához a lineáris, parciális korreláció és a lineáris, logaritmikus regresszió módszerét alkalmaztam. Az egyéni választókerületek társadalmi mutatóit a 2011-es népszámlálás KSH által közzétett adatbázisából nyertem. Az életkori adatokat a 2014-es évre konvertáltam (15-17 éveseket választókorúnak tekintettem). Továbbá az etnikai csoportok arányát az összes választókhöz viszonyítottam, s nem a népességhez, hiszen a népszámlálásnál az állampolgárok több választ is megjelölhettek.

A társadalmi mutatók és a pártok eredményeinek összefüggéseinél szükséges volt az urban-rural ellentét hatását is figyelembe venni. Ennek kiküszöbölésére használtam a parciális korrelációt, hiszen ez egy harmadik kontroll változóval összefüggésben vizsgálja két változó korrelációját (Babbie 2008). A kontrollváltozó esetünkben úgy alakult ki, hogy a kutatásban urbánus választókerület az, amelyik nagyvárosokat oszt fel, vagy a központi település lakosság száma meghaladja az 50 000 főt, a többi rurális. A beosztott választókerületek közül a vidékiesek 1-es, a városiasok 2-es értéket kaptak.

Az országos összefüggések mögött meghúzódó lokális különbségek szerepe meghatározó a választási földrajzban, amit a globális korrelációs és regressziós modellek nem tudnak kezelni. Ezért a globális korrelációs és regressziós modellek mellett az ország választásföldrajzi tagoltságának megállapításához klaszteranalízist alkalmaztam. A kutatásban a 106 választókerület részvételi és a parlamentbe bejutó pártok listás eredményei képezték az SPSS 20 programban a bemeneti adathalmazt, amivel a klaszteranalízis készült.

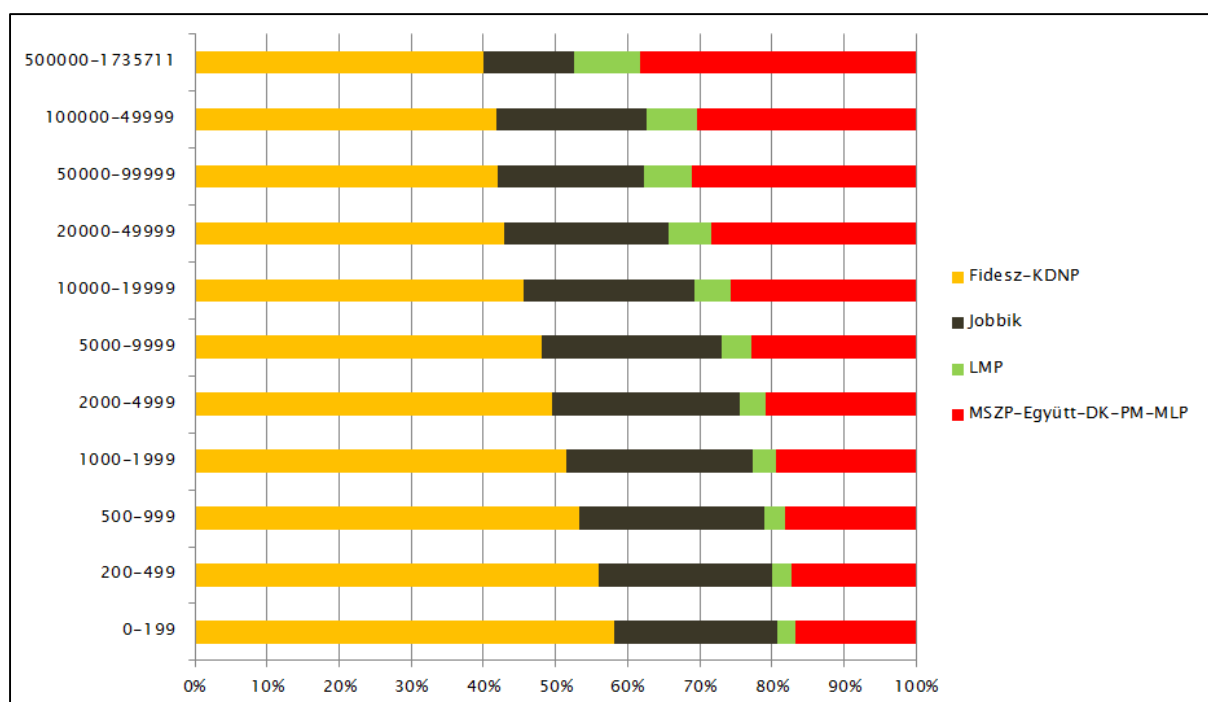
A szakirodalmi javaslatokat követve (Sajtos és Mitev 2007, Falus és Ollé 2008) első lépésben hierarchikus, egyszerű, legközelebbi szomszéd elvén alapuló módszert használtam a kiugró választókerületek behatárolásához. Ebből a kialakítandó klaszterek ideális száma is meghatározható. Ezt követően K-közép klaszteranalízissel a választókerületek öt klaszterbe kerültek, amik térben is egybefüggő területeket alkotnak.

MAGYARORSZÁG TÁRSADALMI TÖRÉSVONALAI 2014-BEN

A pártidentifikáció említett szociológiai modelljéből a geográfusok több strukturális változót vizsgáltak földrajzi szemszögből. Ezek közül kiemelhető az eltérő lakóhely, a társadalmi státusz, a vallás és az etnikai, nyelvi különbségek (Leib and Quinton 2011). A 2014-es magyar országgyűlési választásokat követően a szócikk törekszik ezeknek a társadalmi törésvonalaknak a feltárására hazánkban.

Magyarországon észlelhető Budapest és Magyarország vidékies területeinek eltérő politikai beállítottsága, valamint az urbánus és rurális választókerületek közötti ellentét. Ha a parlamenti pártok listás szavazatarányait településméret szerint csoportosítjuk, akkor meghatározhatjuk a városok és a falvak közötti politikai törésvonalat (1. ábra).

Megállapítható, hogy 2006-ban még enyhe városi dominanciával, de kiegyenlített volt országosan a baloldal támogatottsága, ez 2010-re megszűnt. A korábbi szocialista szavazók egy része vélhetően nem vett részt a választásokon, vagy más pártra adta le a voksát. 2014-re a baloldali összefogás részben visszaszerezte nagyvárosi és egyes vidéki területeken a népszerűségét, de összességében az erősen urbánus jegyeket megtartotta, amit tovább erősített, hogy a liberálisabb Demokratikus Koalíció, az Együtt-PM és az MLP is együtt indult a szocialistákkal.

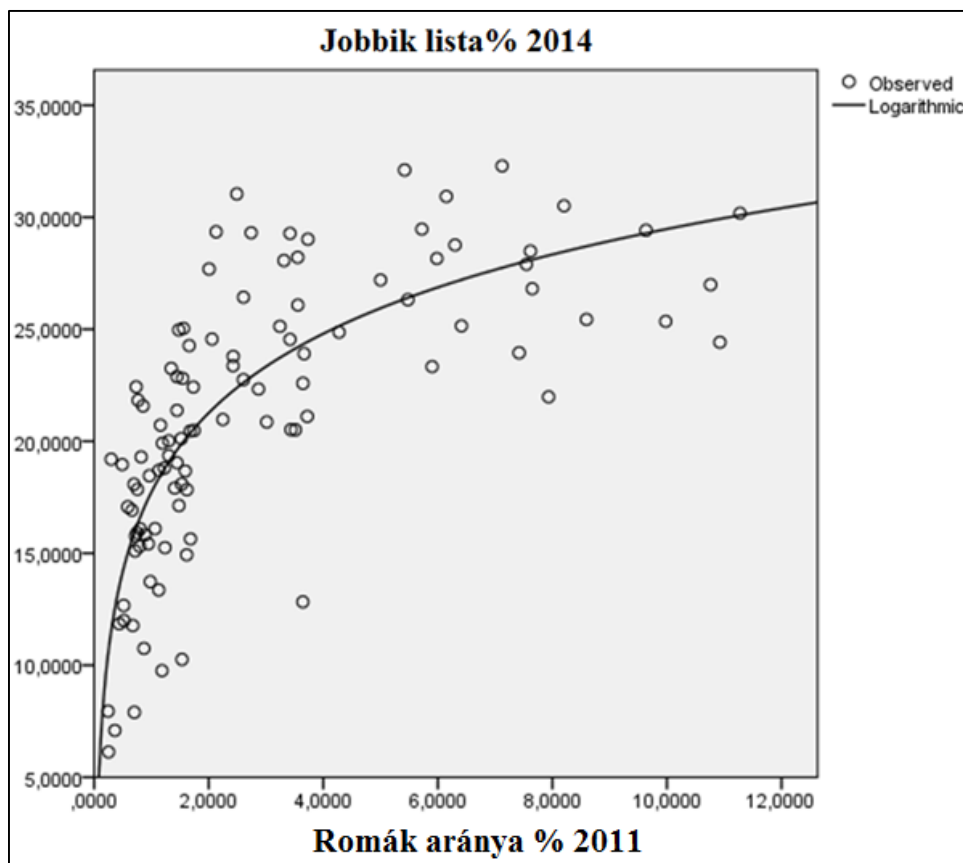
1. ábra A parlamenti pártok listás szavazatarányai a 2014-es országgyűlési választásokon, településméret szerint

Forrás: Nemzeti Választási Iroda, saját szerkesztés

Ezzel ellentétben a Fidesz-KDNP és a Jobbik eredményesen szerepelt a kisvárosokban és falvakban, politikai véleménybe formálva a vidéki nemzeti és az nagyvárosi kozmopolita kultúra szembenállását (Kovács 2012). A Fidesz-KDNP és a Jobbik között is tapasztalható egy választóvonal. A törpe és az aprófalvakban a jelenlegi kormánypárt szerepel kimagaslóan, míg a szélsőjobb a kis és közepes falvakban éri el legjobb eredményeit. Az eredményekből megállapítható, hogy az apró és törpefalvakban a kisebb lélekszám és a szorosabb ismeretségi kapcsolatok miatt vélhetően kisebb az olyan konfliktus, amire a Jobbik építeni tud. A Jobbik retorikájára főként az etnikai súrlódásokkal rendelkező, nagyobb lélekszámú falvakban lehet kereslet.

A településméret szerinti vizsgálat mellett a választókerületek társadalmi mutatói és a pártok támogatottsága közötti kapcsolat a korreláció és regresszió módszerével tárható fel. A

számításokból arra a következtetésre jutottam, hogy a város-vidék ellentét mellett tapasztalható egy etnikai törésvonal, ami a szélsőjobb és a romák aránya között található. A romák választókerületenkénti aránya és a Jobbik támogatottsága közötti kapcsolat egy logaritmikus regresszióval leírható, amelynek értéke közepes (0,601) függőségi viszonyt mutat (2. ábra), míg a többi politikai párttal érdemben értékelhető kapcsolatot nem mutatott.

2. ábra A romák aránya és a Jobbik közötti regressziós kapcsolat, választókerületi értékek tükrében

Forrás: Nemzeti Választási Iroda, Központi Statisztikai Hivatal, saját szerkesztés

A két változó közötti kapcsolat pozitív, viszont, a romák magasabb aránya feltehetően azt jelenti, hogy döntő többségben az ott élő nem romák szavazhatnak a Jobbikra. Tehát egy kontraaktív választói magatartásról beszélhetünk, ezért a logaritmikus regresszió írja le jól ezt a folyamatot. Észlelhető, hogy bizonyos szint felett stagnál a Jobbik támogatottsága, választókerületi léptékben.

A kontraaktív választói viselkedés miatt nyilvánvaló, ha ugyanezt települési szinten vizsgáljuk, akkor a logaritmikus regresszió helyett egy negatív parabolával írhatnánk le a két változó közötti összefüggést. Ez a folyamat kapcsolatba hozható a töréspont elmélettel, miszerint a gettóképződés során a kisebbség aránya elér egy kritikus szintet, akkor a többség nagyobb ütemben elköltözik, míg a kisebbség aránya attól kezdve nagyobb mértékben nőni fog addig, míg a végén többségbe kerülnek (Kovács 2002). Az eredmények tükrében ennek választásföldrajzi következményei is kimutathatóak.

További törésvonalakat formáló strukturális változó az életkor szerinti tagolódás, valamint társadalmi státusz, osztályhelyzet mentén kialakuló ellentétek (Pl.: egykulcsos–többkulcsos adórendszer, munkavállalók–nyugdíjasok érdeke). Az észlelhető város-vidék ellentét miatt az alábbi mutatók és a pártok támogatottságának parciális korrelációval elemzett értékei láthatóak (1. Táblázat).

Parciális korrelációs értékek				
Kontroll változó: Urban-rural	MSZP- Együtt-DK- PM-MLP (2014)	LMP (2014)	Fidesz- KDNP (2014)	Jobbik (2014)
Foglalkoztatottak aránya (2011)	0,447	0,703	-0,033	-0,682
Felsőfokú végzettségűek aránya (2011)	0,583	0,823	-0,115	-0,733

*1. táblázat A társadalmi mutatók és a pártok listás eredményeinek parciális korrelációja
Forrás: Nemzeti Választási Iroda, Központi Statisztikai Hivatal, saját szerkesztés*

A foglalkoztatottak és a felsőfokú végzettségűek választókerületenkénti aránya pozitív kapcsolatot mutat a baloldali pártokkal. A pártok urbánusságából adódó hatások kiküszöbölése mellett is kimutatható egy közepes kapcsolat a változók között. Az összefüggés mögöttes tartalmáról elmondható, hogy alapvetően a felsőfokú végzettségűek munkahelyei főként a városi, versenyképesebb kerületekben találhatók.

A Jobbik ezzel ellentétben negatív összefüggést mutat az iskolázottsággal és a foglalkoztatottsággal. A Jobbik politikája azokon a területeken népszerű, ahol a munkanélküliség magas, az életkörülmények rosszabbra fordulnak. Ilyenkor könnyebben kiéleződnek az etnikai konfliktusok is. Ez az összefüggés jelentkezik a parciális korrelációs értékekben is. Az itt prezentált mutatókkal a jelenlegi kormánypárt nem mutatott értékelhető korrelációt, ami a párt széles és területileg kiegyensúlyozottabb szavazótáborából adódhat.

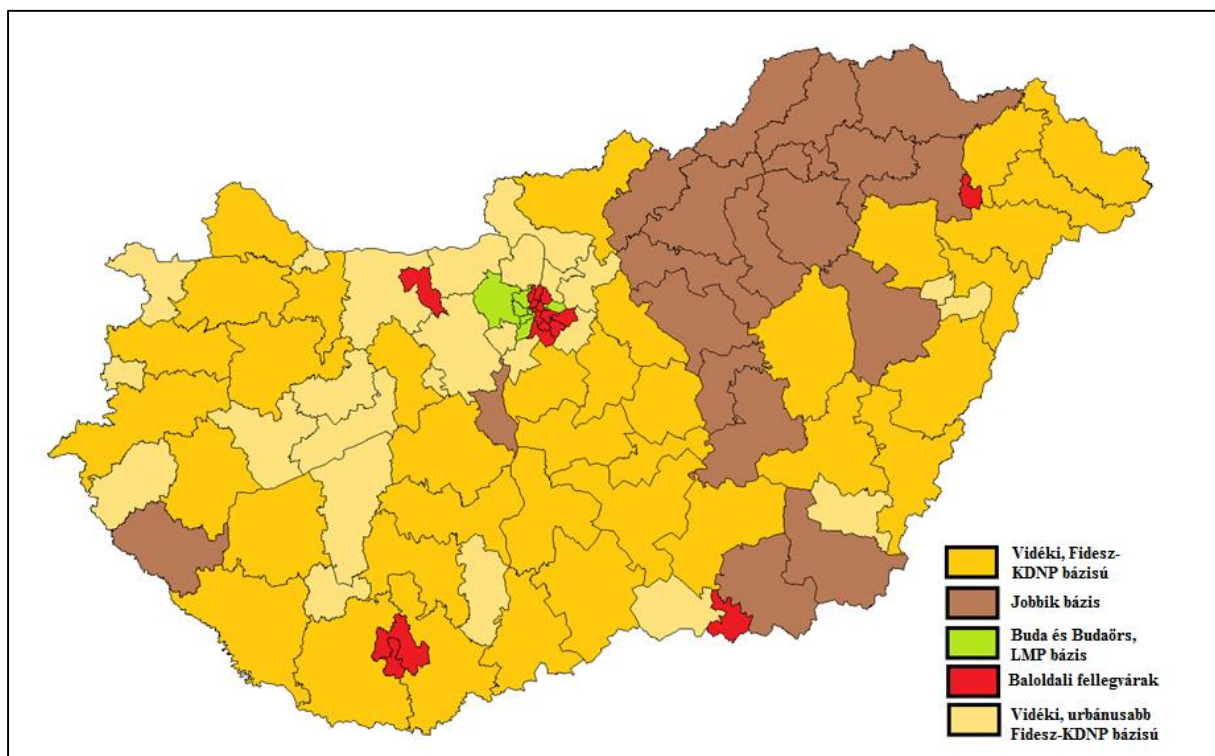
A kutatási eredményeket összegezve megállítható, hogy a város-vidék politikai ellentét tapasztalható Magyarországon. A baloldal a fővárosban és a nagyobb városokban, míg a jobboldal a kisvárosokban, falvakban sikeres. A lakóhely mellett részben differenciáló tényező a társadalmi státusz és az etnikai kisebbségek aránya. A romák választókerületenkénti aránya és a Jobbik támogatottsága közötti függőségi kapcsolat egy logaritmikus regresszióval leírható. Az iskolázottsággal az LMP magas, míg a Jobbik ellentétes együttmozgást mutat.

MAGYARORSZÁG POLITIKAI TÖRÉSVONALAI 2014-BEN

A korrelációs és regressziós vizsgálatokból következik, hogy bizonyos társadalmi törésvonalak megtalálhatóak Magyarországon, viszont ennek a jelenségnek a földrajzi

jellemzői mélyebb információtartalommal bír. Ezért választásföldrajzi szempontból a 106 egyéni országgyűlési választókerületet politikai beállítottságuk szerint csoportokra osztottam, a klaszteranalízis módszerével végeztem el.

A hierarchikus, legközelebbi szomszéd elvén alapuló klaszteranalízis során megállapítható, hogy négy vagy öt klaszter lenne ideális a politikai tagoltság megállapításához. Amennyiben négy csoportba sorolnánk a választókerületeket, akkor a jómódú budai, valamint a főváros nyugati szuburbán térségeinek magas LMP-s támogatottságú választókerületei nem mutatkoznának meg, holott láthatóan elkülönülnek a többi klasztertől. Ebből adódóan döntöttem a négy klaszter elvetése mellett. A K-közép módszerrel a választókerületek öt klaszterbe kerültek, aminek földrajzi elhelyezkedései térbeli és társadalomföldrajzi jellemzőkkel rendelkeznek (2. ábra).

3. ábra Magyarország választókerületei a klaszteranalízis eredményei alapján

Forrás: Nemzeti Választási Iroda, <http://szavazatterkep.hu/>, saját szerkesztés

Az vidéki, Fidesz–KDNP klaszterbe olyan választókerületek kerültek, ahol a részvételi arány az országos átlagnál alacsonyabb. Itt a Fidesz–KDNP támogatottsága kimagasló volt, a Jobbik átlagon felül szerepelt, míg az ellenzéki összefogás és az LMP gyengén teljesített. Ebbe a csoportba 37 darab, főként rurális választókerület tartozik. Földrajzi aspektusból a Dunántúlon, Bács-Kiskun megyében, Pest megye déli mezővárosias részein, valamint a keleti országhatár mentén helyezkednek el a jelenlegi kormánypárt támogatóinak fő bázisa. Itt a jövőben kisebb eséllyel indulnak az ellenzéki jelöltek.

A Jobbik bázisát képező klaszterbe húsz választókerület került. Ezeken a területeken kifejezetten erős a Jobbik, amihez átlag alatti Fidesz–KDNP és MSZP–Együtt–DK–PM–MLP támogatottság társult. Itt részben kiélezett, hárompólusú verseny tapasztalható a

mandátumokért, ami a részvételt is kicsit megemeli. Szembetűnő, hogy az összes klaszter közül itt a leggyengébb az LMP. A Jobbik földrajzilag egybefüggő Észak-Magyarország régióban, és Jász-Nagykun-Szolnok megyében, Zala megyei térségben, továbbá a Dél-alföldi régió néhány kerületében. Ezeken a területeken főként a munkanélküliség és az etnikai kisebbséggel való együttélés konfliktusai okozzák a szélsőjobb előretörését. Emellett több vidékies, volt baloldali fellegetvázat sikerült elhódítania a Jobbiknak, ami arra utal, hogy a populista, gazdaságilag részben baloldali szlogenek népszerűek voltak a korábbi szocialista szavazóknak.

A harmadik csoportot többnyire a jómódú budai, és a főváros nyugati agglomerációjának választókerületei alkotják. Erre a hét területre az jellemző, hogy kimagasló a részvétel, és a Fidesz–KDNP eredménye országos átlag körüli. A többi klasztertől való éles elkülönülést az adja, hogy az erős MSZP–Együtt–DK–PM–MLP mellett az LMP nagyobb támogatottságot tudhat maga mögött, mint a Jobbik. Társadalomföldrajzi szempontból magas iskolázottság és státusz jellemzi ezeket a főként budai és a főváros nyugati szuburbán térségéhez tartozó választókerületeket.

A baloldali fellegetvárak csoportját tizenhét választókerület alkotja. Egytől-egyig urbánusak, a főváros pesti oldala mellett hagyományosan baloldali vidéki nagyvárosok kerületei tartoznak ide. Ez is azt mutatja, hogy a szocialisták 2006-ig területileg kiegyensúlyozott támogatottsága megszűnt, és az SZDSZ korábbi támogatottságának földrajzi jegyeit vette fel. A baloldal bázisaiban a jobboldal magához képest gyengén szerepel, míg az LMP kifejezetten erős ezekben a térségeken. Itt a jövőben kétpólusú küzdelem várható a képviselői székekért.

Az ötödik klaszter főként a vidéki, urbanizáltabb választókerületeket foglalja magába. Az országos eredményekhez ez a huszonöt klaszter hasonlít a leginkább. A részvétel enyhén átlagon felüli, a Fidesz–KDNP és a baloldali összefogás támogatottsága az országos középérték körüli. A Jobbik gyengébben, az LMP erősebben szerepelt országos átlagánál. Ezekben a választókerületekben kiélezettebb verseny alakulhat ki a kormánypárt és az ellenzék között.

A klaszteranalízis eredményeiből megállapítható, hogy Magyarországon a város-vidék törésvonalat árnyalja a pártok támogatottságának földrajzi sajátosságai. Jelentkezik egy törésvonal Budapest és agglomerációjában, ahol a pesti oldal hagyományosan baloldali, ahol gyenge a Fidesz–KDNP, míg a budai és jómódú szuburbán területeken az átlagos kormánypárt mellett egy kifejezetten erős LMP és egy extrém gyenge Jobbik jellemző.

Vidéken Észak-Magyarország régiója és Jász-Nagykun-Szolnok megye, továbbá Dél-alföldi és Zala megyei térségben is erős a Jobbik, míg pár nagyvárosi kerületben (Nyíregyháza, Pécs, Szeged) erős maradt a baloldal. A mezővárosias, falvas alföldi, továbbá a dunántúli vidékies választókerületek a jelenlegi kormánypárt fellegetvárjai, míg az urbanizáltabb körzeteknél a Fidesz–KDNP előnye mérhetően kisebb.

A jövőben kiélezett pártverseny a mandátumokért a második, negyedik, részben az ötödik klaszter kerületeiben jelentkezik. Az urbanizáltabb baloldali fellegetvárakban kétpólusú, míg a Jobbik bázisát jelentő választókerületekben hárompólusú küzdelem várható a képviselői helyekért.

ÖSSZEGZÉS

A szakcikk célja az volt, hogy megvizsgálja a főbb politikai-társadalmi törésvonalakat Magyarországon a 2014-es országgyűlési választások eredményeinek tükrében, amit két kutatási kérdésen keresztül elemezett.

Az eredmények tükrében megállapítható, hogy Magyarországon a város-vidék ellentét, az etnikai hovatartozás jelentős társadalmi törésvonal, míg a felekezeti hovatartozás kevésbé játszik szerepet a pártpreferenciák kialakulásában. Megállapítható továbbá, hogy a baloldali összefogás és az LMP támogatottsága 2014-et követően is erősen urbánus, ezzel ellentétben a Fidesz-KDNP és a Jobbik kimagaslóan szerepel a kisvárosokban, falvakban. Ebből kifolyólag a város-vidék ellentét kiéleződése tapasztalható baloldal-jobboldal tengely mentén.

A romák választókerületenkénti aránya és a Jobbik támogatottsága közötti kapcsolatot egy logaritmikus regresszióval írhatjuk le, értéke közepes függőségi viszonyt mutat. Az iskolázottsággal az LMP magas, az ellenzéki összefogás közepes pozitív, míg a Jobbik ellentétes együttmozgást mutat. Az általam bemutatott mutatókkal a jelenlegi kormánypárt nem mutatott értékelhető korrelációt, ami a párt széles és területileg kiegyensúlyozottabb szavazótáborából adódhat.

Magyarországon a politikai törésvonalaknak földrajzi elkülönülései több klaszterbe csoportosíthatóak. A kutatás eredményeképp az ország választókerületeit öt klaszterbe lehet besorolni. Az első és ötödik klaszterben főként vidéki, a Fidesz-KDNP jelentős előnyét tapasztalhatjuk, az első csoport rurális, míg az ötödik csoport urbánus választókerületeket foglalnak magukban.

A Jobbik bázisához tartozó klaszterbe többnyire földrajzilag körülhatárolt, átlagnál magasabb kisebbség és munkanélküliség jellemző, és kiélezett hárompárti verseny a mandátumokért. A harmadik csoportba a jómódú, iskolázott budai, valamint a főváros nyugati agglomerációjának kerületei kerültek. Itt átlagon felüli az ellenzéki összefogás és kimagasló az LMP támogatottsága. A baloldali fellegrárok főként pesti és vidéki nagyvárosok választókerületei alkotnak klasztert. Ezek a kerületek a urbánusak, ahol hagyományosan erősek voltak a szocialisták és a 2010-es országgyűlési választásokat követően is népszerűek tudtak maradni. Itt kétpólusú küzdelem várható a képviselői székekért.

A főbb összefüggések megragadása mellett a politikai-társadalmi törésvonalak kutatásának továbbvitelét jelentené a klaszterelemzés kiterjesztése települési léptékre vizsgálata, valamint a regresszió és korreláció továbbgondolása, bonyolultabb statisztikai módszerek alkalmazása. Ilyen módszer lehet a területi autókorreláció vagy a földrajzilag súlyozott regresszió, amivel az országos tendenciák mögött a lokális különbségeket is jobban ki lehet hangsúlyozni.

IRODALOM

- ANGELUSZ R. és TARDOS R. 2011. Régi és új törésvonalak, polarizáció, divergenciaspirál. TARDOS R, ENYEDI ZS., SZABÓ A. (szerk.) 2011. Részvétel, képviselet, politikai változás. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest. pp. 347-382.
- BABBIE; E.R. 2008: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest.
- BAYER J. 2000: A politikatudomány alapjai. Napvilág Kiadó, Budapest.
- BAJOMI LP, BAYER J. 2005. Globalizáció, Média, Politika. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest.
- BIRCH, S, MILLARD, F, POPESCU, M., WILLIAMS K. 2002. Embodying democracy. Palgrave macmillian e-BOOK, New York.
- ENYEDI ZS. és KÖRÖSÉNYI A. 2004. Pártok és Pártrendszerek. Osiris Kiadó, Budapest.
- FALUS I. és OLLÉ J. 2008. Az empirikus kutatások gyakorlata, Adatfeldolgozás és statisztikai elemzés. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- HEGEDŰS G. 2007. A választási aktivitás és az életminőség területi különbségeinek néhány összefüggése Szegeden. Földrajzi Értesítő. 1-2. pp. 113-123.

- LEIB, J. and QUINTON, N. 2011. On the Shores of the „Moribund Backwater”? : Trend sin Electoral Geogrpahy Research Since 1990. In: Warf, B. – LEIB, J. (szerk.): Revitalizing Electoral Geography. Ashgate Publishing Company, Burlington, pp. 9–30.
- LIPSET S. M. and ROKKAIN S. 1967. Cleavage Structures, Party Systems and Voter Algiments: Introduction. In: Lipset, S. M. – ROKKAIN S. (szerk.): Party Systems and Voter Algiments: Cross national perspectives. New York, The free Press.
- KOVÁCS I. 2013 Vidék az ezredfordulón. Argumentum Kiadó, Budapest.
- KOVACS Z, AND DINGSDALE A. 1998. Whither East European democracies? The geography of the 1994 Hungarian parliamentary election. Political Geography. 17. 4. pp. 437-458.
- KOVÁCS Z. 2000: Voksok a térben. A magyar parlamenti választások földrajzi jellemzői. In: BÖHM A. –GAZSÓ F.-STUMPF I.- SZOBOSZLAI GY. (szerk.): Parlamenti választások 1998. Századvég Kiadó, Budapest. pp. 100-115.
- Kovács Z. 2002: Néesség és településföldrajz. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- SAJTOS L. és MITEV A. 2007. SPSS Kutatási és Adatkezelési kézikönyv. Alinea Kiadó, Budapest.
- SHIN, M, AGNEW, J. 2011. Spatial Regression for Electoral Studies: The Case of the Italian Lega Nord. In: Warf, B. and LEIB, J. (ed.): Revitalizing Electoral Geography. Ashgate Publishing Company, Burlington, pp. 59–74.
- SZABÓ B. 2013. Az új parlamenti pártok szavazóbázisának jellemzői Budapest példáján. Politikatudományi Szemle. 22.3. pp. 92-116.
- SEN, A. 2003. A fejlődés mint szabadság. Európa Kiadó, Budapest.
- QUINTON and WEBSTER, GR. 2011. Electoral Algiments and Place-Based Cleavages in Statewide Votes in Alabama. In: Warf, B. and LEIB, J. (ed.): Revitalizing Electoral Geography. Ashgate Publishing Company, Burlington, pp. 195–218.
- WARF B. 2011. Class, Ethnicity, Religion and Place in the 2008 US Presidential Election. In: Warf, B. and LEIB, J. (ed.): Revitalizing Electoral Geography. Ashgate Publishing Company, Burlington, pp. 134–156.